

מעדני אשר

גליון תס"א (שנה י')

חג השבועות
תהא שנת עשירי גליון

י"ל ע"י

מכון "מעדני אשר"

הודעה משמחת

אפשר לטמוע טיעודים מ"מעדני אשר" ע"י מערכת קול הלשון 03-6171111
ללאידיש 12-311 ללשון הקודש: 47-111

מדוע היה צריך לכפות על עם ישראל שיקבלו את התורה הרי אמרו מרצונם נעשה ונשמע?

איתא בגמ' שבת פ"ח ע"א על הפסוק יתרו **"ויתיצבו בתחתית ההר"** א"ר אבדימי מלמד **שכפה הקב"ה עליהם את ההר כנגיית** ואמר להם אם אתם מקבלים את התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם.

יש להקשות: מדוע היה צריך לכפות על עם ישראל שיקבלו את התורה, הרי אמרו מרצונם נעשה ונשמע, כך מקשה במדרש תנחומא פרשת נח, וכן בתוס' שבת פ"ח ע"מ א', וכן בשו"ת חתם סופר אור"ח סימן ר"ח, וכן בהפלאה כתובות ז' ע"מ ב', וכן בהקדמה.

איכא כמה תרוצים:

א. הא דכפה עליהם הר כנגיית, לא היה כדי שיקבלו את תורה שבכתב דעל זה אמרו מרצון נעשה ונשמע, אלא הא דכפה עליהם כדי שיקבלו תורה שבעל פה דזה לא רצו לקבל לכן היה צריך לכפותם, כך תירץ במדרש תנחומא פרשת נח, וכן בשו"ת חתם סופר אור"ח סימן ר"ח, וכן בלשון פרשת יתרו, וכן במצפה איתן שבת פ"ח ע"מ א', וכן בבית הלוי פרשת יתרו.

יש להקשות על תרוץ זה: מהא דאמרין בגמ' עבודה זרה ב' ע"מ ב' דעתידין אומות העולם לומר דלכן לא קבלו את התורה כלום כפית עלינו הר כנגיית, ואי ס"ד שלא היתה הכפייה רק לתורה שבעל פה לבד, א"כ מה תשובה זאת לאומות העולם היה להם לקבל תורה שבכתב בלא כפייה כמו שעשו ישראל, כך מקשה הר"ב"א שמו"ת פרק י"ט, וכן בחתם סופר תורת משה מהדורא תנינא פרשת ויחי ד"ה ויליפ, עבודת עבודה ע"ז ב' ע"מ ב', וכן העמק שאלה שאילתא ס"ז אות ו'.

ותירץ הר"ב"א: שיהיו אומות העולם סבורים לקבל שכר מתורה שבכתב שבידם ומה שהם עתידין לומר כלום כפית וכי היינו לתורה שבעל פה שאינה בידם.

ב. הא דאמרו נעשה ונשמע רק על עשרת הדברות, אבל על התרי"ג מצות נשמע לפי שנוכל לסבול לפיכך כפה עליהם, כך תירץ אחד מהראשונים ר' חיים פלטיאל שמו"ת פרק כ"ד.

ג. אף על פי שכבר הקדימו נעשה לנשמע, שמא יהיו חוזרים כשיראו האש הגדולה שיצאתה נשמתן, כך תירץ בתוס' שבת פ"ח ע"א.

ובאור החיים הקדוש פרשת יתרו **תמה עליהם:** וז"ל ואין דבריהם נראים כי אדרבא יוסיפו פחד ופחת ויראו יראת הרוממות.

ובספר שבת של מי שבת פ"ח ע"מ א' **תמה עליהם:** דמדוע מיאנו בתרוץ של המדרש תנחומא דכפית ההר לא היתה אלא לתורה שבע"פ, ואמאי נדחקו כאן לתרוץ שמא יהיו חוזרים.

ד. מה שכפה עליהם הר כנגיית, אף שאמרו ישראל למשה בתחלה נעשה ונשמע, מפני שבתחלה אמר להם משה אם תשמעו בקולי והייתם לי סגולה וגוי והיינו על מנת לקבל פרס, אבל אח"כ בשעת קבלת התורה אמר להם הקדוש ברוך הוא שצריכין לקבל את התורה על מנת שלא לקבל פרס אפ"י בהיותם בארץ אויביהם בגלות ועל זה כפה עליהם הר כנגיית, כך תירץ הפלאה כתובות ז' ע"מ ב'.

ה. מבואר במדרש חז"ל שרצה השי"י שיהיה להם דין אנוסה לא יוכל לשלחה כל ימיו דברים כ"כ כ"ט וזה שכתוב "למען נסות אתכם" לשון אנוסה, היינו בא האלקים ברוב מוראו, כדי שיהיה לכם דין אנוסה, כך תירץ באגרא דכלה שמו"ת פרשת יתרו.

ו. אמרו כל אשר דבר ה' נעשה במדת רחמים כלומר המצות שאין בהם עונשים מיתות, ולא אמרו כל אשר דבר אלהים במדת הדין וכדי שיקבלו האזהרות והעונשים הוצרך לכפות עליהם ההר כנגיית, כך תירץ ר' עובדיה מברטנורא עמר נקא שמו"ת פרק י"ט.

ז. לשון ויתיצבו שמהם עצמם הלכו תחת ההר, והכוונה כי בני ישראל רצו זה להיות תחת עול כהר, לבלתי יוכלו לעבור בשום אופן את דברי תורה הקדושה ולהיות עליהם כחומה, והפירוש מודעה רבה להיפוך, כי מסירת מודעה היא שאומר שעושה הדבר על ידי הכפייה אבל אינו ברצונו הטוב, וכן כאן אם חס וחלילה עוברים איזו עבירה אין ברצונם, כי הוי כמסירת מודעה מקודם שעושים רק על ידי שאין יכולים ליגבור נגד היצר הרע אבל לא ברצונם, ומכאן מודעה רבה כו' פירוש שרצו לכפות עליהם ההר כו', אם כן היה הכוונה שם אם יהיה להם אחר כך כפיות רבות, על כל זה אין רצונם הטוב לעבור, כיון שרוצים להמית עצמם אם יעבורו כנ"ל והעבירה רק על ידי הכפייה אבל לא ברצונם וזה ענין מסירת מודעה כנ"ל, ומה שאיתא אחר כך הדר קבלוה כו', ולהנ"ל אין פירוש לכאורה, אבל זה אינו קשיא, כי כל זה היה רק אור, אבל אחר כך כשהוא חושך והסתרת פנים חס וחלילה, אז אינם ברשותם כל כך שלא יהיה רק על ידי כפייה כנ"ל, ולזה הדר קבלוה כו' בימי אחרשוש, שהיה אז הסתרת פנים כידוע ועל כל זה קיימו וקבלו מה שיקבלו כבר, וזה פירוש הדר קבלוה להנ"ל גם בימי אחרשוש שהיה הסתרת פנים וחושך כנ"ל, כך כתב חידושי הר"מ שבת פ"ח ע"מ א'.

גליון זה נודב ע"י ידידינו

הרבני הנגיד הנכבד הרב שלמה אשר הלוי טאובר שליט"א וינה

לרגל שמחת נשואי בנו הבה"ח משה יוסף נ"י

עב"ג בת הרב עזריאל יוחנן הלוי טויבער שליט"א ברוקלין

יהא רעוא שבזכות זיכוי רבנות ירוה נחת מכל יוצאי חלציו ויצליח בכל אשר יפנה

גליון זה נודב ע"י ידידינו הנגיד הנכבד

הרב משה אהרן בירנבוים שליט"א פלטבוש

לזיכוי רבנות לרגל חג מתן תורה

יהא רעוא שבזכות זיכוי רבנות

ירוה נחת מכל יוצאי חלציו ויצליח בכל אשר יפנה

גליון זה נודב

לעילוי נשמות

הרב החסיד יצחק

בן הרב משולם פארויש הלר ז"ל

נלב"ע כ"ג אייר האי שתא ת.ג.צ.ב.ה.

הונצח ע"י נכדיו ידידינו

הרה"ג פנחס מנחם דאויד שליט"א

הרה"ג משה הלר שליט"א

הרה"ג יוסף דוב הלר שליט"א

הרה"ג יחזקאל סלמון שליט"א

הרה"ג חיים מרדכי צוויבל שליט"א

איך היה מותר להקב"ה לעקור הר במתן תורה

הרי זה איסור דאורייתא?

יש להקשות: כיון דמבואר בגמ' שבת פ"ו דלכ"ע בשבת ניתנה תורה, אי"כ איך היה מותר להקב"ה לעקור את הר במתן תורה הרי זה איסור דאורייתא, כמו דמבואר בגמ' שבת ע"ג ע"מ ב' אמר רב ששת היתה לו גבשושית ונטלה בבית חייב משום בונה, בשדה חייב משום חורש, אי"כ הרי איתא בגמ' ירושלמי ראש השנה פרק א' דף נ"ז טור ב' ה"ג בנוהג שבעולם מלך בשר ודם גוזר גזירה רצה מקיימה רצו אחרים מקיימים אותה, אבל הקב"ה אינו כן אלא גוזר גזירה ומקיימה תחילה מה טעמא "ושמרו את משמרתני אני ה' אני הוא ששימרתני מצותיה של תורה תחילה, חזינן דהקב"ה שומר מצוות התורה, אי"כ איך עקר הר בשבת, כך מקשה החתם סופר בתורת משה לשבועות ד"ה כפה, וכן בדרשות חתם סופר חלק ב' ע"מ רפ"ח.

ומתיר: ע"פ מה דאיתא בגמ' ביצה ח', וכן תנינא י' החופר גומא ואין צריך אלא לעפרה פטור משום דהויא מלאכה שאינה צריכה לגופה, הכי נמי לא היה צריך הקב"ה אלא לעפרה של הר לזרקה ח"ו על ישראל אם לא יקבלו התורה, וזה כוונת המשנה תנינא י' ע"מ א' דהלכות שבת הויא הררים התולים בשערה ומסקינן בגמ' דהיינו מלאכה שאינה צריכה לגופה, כך תירץ בחתם סופר החתם סופר בתורת משה לשבועות ד"ה כפה, וכן בדרשות חתם סופר חלק ב' ע"מ רפ"ח.

איך היה מותר להקב"ה לכפות על עם ישראל בשבת

הרי אין כופין על המצוות בשבת?

יש להקשות: כיון דכ"ע מודים דבשבת ניתנה תורה, איך כפה הקב"ה את ישראל על קבלת התורה בשבת, הרי אין כופין על המצוות בשבת, וכבר נצטוו על השבת במרה, כך מקשה הכלי חמדה מועדים פסח - מצה ע"מ רצ"ב.

ומתיר הכלי חמדה: הנה בפשטות יש לומר דנהי דנצטוו על השבת במרה, מכל מקום היינו באופן שיקבלו התורה אח"כ, אבל בלא תורה אין ענינם לשבת כלל.

אך מקשה על תרוץ זה: לפי דברי המדרש תנחומא פרשת נח דתורה שבכתב קבלו ברצון, והכפייה היתה רק על תורה שבעל פה, אי"כ איך כפו אותם בשבת.

ומתיר: אך באמת גם זה לא קשה, דאדרבה הקב"ה הראה לישראל בזה דתורה שבכתב בלא תורה שבעל פה אין לה מקום כלל, ואם אינם רוצים לקבל התורה שבעל פה, גם תורה שבכתב לא הויא קבלה, ושוב דינם כבני נח ואינם בכלל קדושת שבת כלל.

ומסיק הכלי חמדה: אך באמת לא צריך לזה, והעיקר דכפיית ההר לא היתה בתורת עונש, רק דהקב"ה הראה לישראל דזו היא חיותם, ובלא קבלת התורה אין להם חיות כלל, ומימלא שם תהא קבורתכם ואין זה ענין כלל להא דאין עונשין בשבת.

בענין הא דאין כופין על המצוות בשבת אינו דבר ברור: בספרי מעדני אשר פרשת ויקהל תשי"ו הארכתי בזה, והבאתי דבמנחת חינוך מצוה ל"א ס"ק כ' מביא שהפרי מגדים בפתיחה להלכות שבת הסתפק אם מותר לכפות בשבת ויו"ט דשמא אסור דהויא כמו דין, ועיין בערוך לנר ר"ה כ"ח ע"א ד"ה שכפאוו פרסיים, ובריטבי"א שם, וכן בשו"ת מהר"ם שיק אור"ח סימן שכ"ב ועיין בשדי חמד חלק ג' עמוד 287 ובחמדת ישראל ח"א ע"מ 32 ועיין בשו"ת עמודי אש סימן א' ס"ק י"ט.

איך אמרינן יש ששים ריבוא אותיות לתורה

הרי כשסופרים יש הרבה פחות מזה?

איתא בקדמונים מובא במדבר קדמות להחיד"א, מערכת י' אות ו' שמספר כל האותיות שבתורה הם ששים ריבוא, ועל זה רומז "ישראל" שנטריקון שלו יש ששים ריבוא אותיות לתורה, ולכך מספר כל ישראל היו ששים ריבוא כמו אותיות התורה ושכל אחד מישראל יש לנשמה שלו מצוה אחת ואחיה באות אחת.

הנה בפני יהושע קידושין ל' עמוד א' **הקשה על זה:** ועמדתי משתומם ומתפלל לפי חשבון פסוקים שיערתי בלבי שלא יהיו אותיות התורה כי אם חצי ערך החשבון המוזכר.

עד שראיתי בספר חסד לאברהם שהרגיש בזה, וכתב שנמצא דאותיות התורה הן שלשים ואחד ריבוא, אלא מה שנמצא שאותיות התורה עולים ששים ריבוא, היינו השבעה ועשרים אותיות האלפא ביתא עם מנצפ"ך במילואיהן ומילוי דמילוי עיין שם במעין שני נהר י"א ענין התירוף.

ומסיק הפני יהושע: אמנם אף שאין אני כדאי, נראה לי דהדברים ג"כ כפשוטן דמאחר שמצאנו שמספר האותיות שבתורה ממש הן ל"א ריבוא וא"כ שפיר מצינן למימר ג"כ שהן ששים ריבוא עם התרגום שנמסר ג"כ בסיני כדאיתא במדרש ובספרים הקדמונים הרבה מאד וביחוד בספר שלי"ה בענין שנים מקרא ואחד תרגום.

ועוד נראה לי לפרש בענין יותר מרווח: שכל אות מאותיות התורה יש לה שני בחינות קדושות ממש, ענין הכתיבה שנכתב באצבע אלקים וענין קדושת הקריאה שדיבר הקב"ה עם משה וכדכתיב אחת דיבר אלהים שתים זו שמענו ורואין את הנשמע ושמענו את הנראה ואמרינן נמי יש אם למקרא ויש אם למסורת, וראיה ברורה לדברי שהרי כל אותיות שבתורה נאצלו מהשם הקדוש הוי"ה ב"ה ולא כשהוא נכתב הוא נקרא וא"כ כל התורה כיוצא בה הכתיבה לחוד והקריאה לחוד וא"כ שפיר מצינן למימר שעולין סמ"ך ריבוא ל"א ריבוא דכתיב וכ"ט דקריין וכמה אותיות לרוב שאין ניכרין כלל במבטא ואין בהן אלא בחינת כתיבה כאותיות הווין ואלפין שבאמצע התיבה והנחה, כן נראה לי נכון בעזה"י ואם שגיתי אתי תלין וה' הטוב יכפר בעדי.

וכן בשו"ת חתם סופר קובץ תשובות סימן נ"ב כתב נשאלתי אם יש אתי לפרש הנמצא בספרי חצונים לרז"ל כי יש ששים רבוא אותיות לתורה, ואמרו כי ישראל ר"ת כן הוא, ועמדו למנין כל התנ"ך ואין בו כמו אלו.

תשובה: דברים הללו לא נמצאו בש"ס כי אם בספרי המקובלים, ואין לנו עסק בנסתרות ולא אתנו יודע עד מה, ואיך נעמוד למנין אותיות התורה, וכבר העידו חז"ל קידושין ל' ע"א שאין אנו בקיאים בחסרות ויתירות, עי"ש שמביא את דברי החסד לאברהם ומאריך בזה.

ובשו"ת צמח צדק לובאוויטש אבן העזר סימן רמ"ט תירץ דהנקודות שראוי להיות במקומן אותיות ממלאות המספר, וק' אי"כ יתרבו מאד, אעכצ"ל יש נקודות מוכרחות, ועיין בספר הנפלא באר שרים להגאון הגאון המפורסם רבי אברהם יפה שלזינגר שליט"א בפרשת בחקותי שמביא עוד תרוץ נפלא בשם שו"ת מהרש"ם בהקדמה לחלק ב'.

מדוע בעצרת כ"ע מודים דבעינן לאכול

הרי הסברא להיפך שצריך ללמוד באותו יום?

איתא בגמ' פסחים ט"ח ע"ב דאע"ג דנחלקו תנאים ביום טוב אם בעינן לכו, מ"מ בעצרת כ"ע מודים דבעינן נמי לכו, מאי טעמא דיום שניתנה בו תורה, וברש"י שם שישמח בו במאכל ומשתה, להראות שנוח ומקובל יום זה לישראל שנתנה תורה בו.

ובשו"ת כתב סופר אור"ח סימן ע"ה תמה על זה: וז"ל והוא תמוה לכאורה נהפוך הוא מן המושכל דביום שניתנה תורה שנתקדשו ישראל וקדשנו במצותיו נהיה קדושי לקדש עצמינו במותר לנו, ולמה אזיל ר"א בתר איפכא דבעצרת לכ"ע בעי לכו ואמר הטעם המנגדתו משום שבו ניתנה תורה.

איכא כמה תרוצים:

א. בהקדם מה שאמרתי לפרש מקרא קודש בפי משפטים וואל אצילי ב"י לא שלח ידו ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו וכתב רש"י מדכתיב לא שלח ידו שהיו ראוי להענש מפני שאכלו אכילה גסה, והענין תמוה על אצילי ב"י שיעשו כדבר הזה, ורמב"ן הפך לטובה שששו ושמחו בקבלת התורה ואכלו ושתו והקריבו קרבנות, וצ"ל מה דאמר קרא לא שלח ידו למה ישלח בהם יד והם למצוה נתכוונו ומעשיהם רצוי לה', וני"ל ע"פ שאמרו ז"ל ויתיצבו בתחתית ההר מלמד שכפה עליהם ההר כגיגית אם יקבלו את התורה מוטב ואם לאו וכי והנה מי שיש לו צער בלבו לא יערב עליו אכול ושתות וכן מי שהוא אנוס לקבל עליו ולעשות דברים בע"כ דיליה, וכ"ש אם הוא ענין שהוא לו ולורעו לדורותיו, וישראל שנאסרו לקבל עול התורה להם ולורעם אחריהם לא יערב לנפשם לאכול ולשתות כה"ל כי עגמה נפשם עליהם וכל לבב דוי, כ"ז להמונים, אבל אצילי ב"י קבלו התורה בשמחה ועמדו בדבריהם שאמרו בתחלה נעשה ונשמע ולא חזרו ע"י האש וקול גדול, הם הראו שמחתם וטוב לבם ע"י שאכלו ושתו ביותר מהרגיל כדי להראות לעיני כל שמחתם בקבלת התורה ומהם ילמדו וכן יעשו, והיינו ואל אצילי ב"י לא שלח ידו כוונתו דלא הי' צריך לשליחות יד להתרות בהם ע"י מראה ושליחות יד שאם לא יקבלו שם תהי' קבורתם כי היו מקבלים בשמחה ויחזו את אלקי' ויאכלו וישתו להראות כי ששים ושמחים על כי זכו לחזות אלקי' וא"ש נכון, ואומר מעתה מה"ט אמר ר"א בעצרת נמי בעינן לכו לכו מכל יום טוב משום שבו ניתנה תורה ואפשר לחשוב כי מי שעושה כולו לה' משום שנפשו עגומה עליו ביום זה ולא יערב לנפשו אכול ושתות מפני שקבלו בו עול תורה ומי יבוא לפרוק עול תורה אחר שכבר קבלו עליהם אבל נפש עליו האבל על מעשה אבות שכן עשו מחמת אונס, וכדי להראות שאינו כן מצוה שיהי' נמי לכו, משא"כ בשאר יום טוב דמי שהוא עושה כולו לה' אין לו טעם אחר רק לשם ה' שיודע בנפשו שא"א לו

לכוין דעתו לש"ש עושה כולו לה' כך תירץ בשו"ת כתב סופר סימן ע"ח. ב. ע"פ מה דאיתא בגמ' סנהדרין כ"ו ע"ב ב' על הפסוק ישעיהו כ"ח "הפליא עצה הגדיל תושיה" אמר רבי חנון למה תקרא שמה תושיה, מפני שהיא מתשתת כחו של אדם, לכן צריך לאכול כדי שיהא כח ללמוד, וזה הכוונה הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכו מאי טעמא יום שניתנה בו תורה, כך שמעתי מאחי הגאון הגדול רבי יחזקאל אהרן שוורץ שליט"א רב קהל חסידיים בהר יונה, ובעיני איך אמרנו בגמ' סנהדרין כ"ו ע"ב שלימוד התורה מחליש כוחו של האדם, הרי אמרנו בגמ' עיובוני ג"ד דהתורה מרפא את האדם, כך מקשה בקרן אורה תלמידי ז' ע"א, וכן בשו"ת דברי יצחק יור"ד סימן כ"ח בסופו, וכן בפרסד יוסף פרשת תולדות ע"פ ק"ה: ענין אריכות מעדי אשר מתן תורה תשע"א.

מטעמי אשר

קושיות וחקירות נפלאות בעניני מעמד הר סיני וקבלת התורה א' איך מבואר בגמ' שבת פ"ה ע"ב דבשעת מתן תורה חזרו ישראל ל"ב מיל לאחוריהן, הרי בשבת ניתנה תורה, ועל שבת נצטוו כבר קודם מתן תורה בבריה, ואיך יצאו חוץ לתחום בשבת, כך הקשה בשו"ת מה"ח מרטנבורג ח"ג סימן ל"ד, וכן הרוקח בסיומן רע"ה, וכן פנים יפות פרשת יתרו, ובחנם סופר הגמ"ח שבת פ"ה ע"ב, וכן בשו"ת בנין שלמה חלק א' סימן י"ט בסופו, וכן בשו"ת תורת חסד סימן ל"ה ס"ק ו', וכן בשו"ת דברי מלאכיאל חלק ה' סימן י"ז, וכן בבלי חמדה פרשת יתרו, מעדי אשר מתן תורה תשס"ו

ב' איך ניתנה התורה לישראל בשבת, הרי מבואר בגמ' נדרים ל"ז ע"ב שאסור ללמד דברי חשבון בשבת? כך מקשה בספר שמונה חלק א' ע"מ כ"א, וכן בספר מעשה יחיאל פרשת תולדות, וכן בספר פני יצחק וזוטא על מסכת פסחים דף ס"ו ע"א, מעדי אשר מתן תורה תשע"א.

ג' איך מהני קבלת התורה, הרי דבר שאינו קצוב אין יכול האדם להתחייב? קימ"ל דאשר משה רבינו קבל עליו, וכן בשו"ת חמד חלק ב' ע"מ, וכן הדברי יצ"ב בספרו יצ"ב פתגם שבועות ע"מ ר"ח, מעדי אשר מתן תורה תשס"ב.

ד' מדוע לא רצו הגוים לקבל את התורה כיון דכתיב לא תרצח, הרי ממילא מצויים על זה, דהויא אחד משבע מצוות בני נח? כך הקשה החיד"א בפתח עינים ע"ז ב' ע"ב וכן בגליוני הש"ס שם, ובבלי חמדה פרשת וזאת הברכה, שו"ת אמרי נועם סימן ד', וכן במשך חכמה פרשת ברכה עה"פ וזוח, מעדי אשר פרשת בראשית תשס"ט.

ה' איך היו יכולים ישראל לטעון על קבלת התורה דזה היה באונס, הרי קימ"ל דאשר משה רבינו קבל עליו, וכן בשו"ת חמד חלק ב' ע"מ, וכן בספר פני יצחק וזוטא על מסכת פסחים דף ס"ו ע"א, מעדי אשר מתן תורה תשס"ב.

ו' איך היו יכולים לטעון על קבלת התורה דזה היה באונס, הרי קימ"ל תלוה חבין וזבינא זביני? כך הקשה בשו"ת בית אפרים אה"ע בהקדמה, וכן בחתם סופר ע"ז ב' ע"א, וכן בפני שלמה שבת פ"ח, וכן בבית מאיר שבת פ"ח ע"א, וכן בשו"ת חמדת שלמה חו"מ סימן ג', וכן בשו"ת שואל ומשיב מהדורא ג' ח"א סימן ש"ג, וכן בשו"ת בית יצחק יור"ד ח"ב סימן ק"ס ע"ב, וכן בשו"ת מנחת יצחק חלק ו' סימן ק"ז, מעדי אשר מתן תורה תשס"ב.

ז' מדוע לא קיבלו המלאכים את התורה מדין בר מצרא, שהרי הם קרובים לשמים? כך הקשה החיד"א בספרו פני דוד, וכן הקשה בשפתי מהר"ש פרשת בראשית, וכן ביצ"ב פתגם על שבועות, מעדי אשר מתן תורה תשס"ט.

ח' מדוע לא סירב משה לקבל את התורה כמו שסירב ללכת למצרים? כך מקשה החיד"א בספרו סאס דוד דרוש ז', וכן בספרו נחל קדומים פרשת יתרו, וכן בספרו פתח עינים ע"מ פ"ד, מעדי אשר מתן תורה תשס"ב.

ט' האם משה רבינו לא היה כבד פה כיון דנתרפאו כל המומין? מדרש רבה דברים פרק א', וכן באגרא דפרקא אות קס"ו, ודרשות הר"ן דרוש ג', וכן ברמב"ן פרשת שמות, מעדי אשר פרשת בעלותך תשס"ב במכתבים למערכת. י' מה מוזני מה שהשביענו את עם ישראל בהר סיני לקיים את התורה, הרי לא היו מצויים על השבועה? כך הקשה בתוספת רבינו פרץ נדרים כ"ה ע"א, וכן בשו"ת אבני נור יור"ד סימן ש"ו אות ט"ו, מעדי אשר מתן תורה תשס"ט.

מדור משיב כהלכה

מדור זה נורב ונערך ע"י ידידינו הרב מרדכי זיסקינד הרב שליט"א בירוקין א' משה קיבל תורה מסיני, למה לא נאמר משה קיבל תורה מפי הקב"ה או מפי הגבורה, מדוע יש התיחסות לזה סיני.

ב' שאל בן רמא את רבי יהושע ונהג בנוג' שאל בן רמא בן אחותו של ר' ישמעאל את רבי יהושע כגון שלמתי כל התורה כולה, מורו שאלמוד חכמת יוניה, קרא עליו את המקרא הזה לא ימש ספר התורה והזהו מפני והגית בו זמנם וזיליה (שם). צא וברוך שעה שאינן בו היום ולא מן הלילה, ולפני חכמת יוניה. צ"ע איך אמר שלמד את כל התורה כולה. הרי רואה ששנינו זה של גרירי חוב ת"ת לא בתרומים אצלו עדיין. וכן קשה הרי מלבד מצוות יריעת התורה, איש מצוה לו והגית בו זמנם וזיליה, ומה ליגש להפטר אפילו כבר בשלמד את כל התורה.

ג' רש"י אחר העולם פניו מתורה. כ' הגר"ח מולאון שם פ"ה ע"ב שאל יחידה רגע אחד פניו מן העולם בלא תורה העולם חרב, ומסתמא ברור שכונתו היינו כבר מברית העולם, וצ"ע איזה תורה למד אדם הראשון? גם צ"ע אם התורה היא הבלתי הבריאה מדוע לא נמסרה התורה כבר לאדם הראשון מיד לאחר בריאת העולם.

ד' התורה הנמצאת בשמים מזה היא? ונהג ק"ל שלא בשמים היא, אלא התורה הנמסרה לנו היא התורה ברוק שנגמרת בשמים, או שהתורה בשמים היא אחרת.

ה' ברכת החתנים בקשרה לומדים מובע. בגמ' בבבא מציעא פ"ג ע"ב מבואר שהיון ברכת החתנים בעשרה ליפין מבוטו, ונהג מבואר בגמ' שמספיק תשעה והחוק, ואם כן הרי שוב צריך ביאור למה לקח ברוך עשרה אנשים הריי ונהג הרי מספיק בזה שיקח תשעה אנשים והוא נעצמו במזכר יצחק ורחל ויהיה עשירי לנחמן וכו'.

ו' ריקס השיבו: י' רות א' בא אני מלאה הלחתי וריקס השיבו ה', וצ"ע הרי בעלה היה חייב במחבתו הריי מנתמגה השאיר ריקס השיבת לו ומשועבד לתבונה או מה זה ריקס השיבו. וכן שמוצינו במתקן בפקוק יאמר לנאל חלקת השהיה אשר לאחורו לאילמך מכרה נעמי השבה משדו מואב, הרי שהיה לה חלק בשדה.

ז' נוסח ברכת הבנות. רות פרק ד', י' ויאמרו ק"ל העם אשר בשרי ותיקנים ערם יתן ו' את האשה הנקאה אל ביתך קרית וכלא אשר בני שתיים את בית יסראל, וצ"ע איך מדוע מנחה כלל ישראל לבקר ישומך אלוקים בשדה רבקה רחל ולאיה.

ח' שניה סמוך לאבילה. רות פרק ג', ז' ויאכל בעז וישת וישת לבו ויבא לשכב בקצה הערמה וגו' וצ"ע הרי כתב הדמב"ס הלבנות דעות פרק ד' ולא יישן סמוך לאבילה אלא ימתן אחר אבילה כמו שלש או ארבע שעות, וא"כ איך מבואר שבענו אבל וישכב לישן ומשעמ שיה היה מיד.

ט' ובעת ישת בשדה. מדוע: כתב רש"י ז' הפסוק ברות פרק ג' פסוק ב' ונהג הוא וזה את גורן השעורה היללה, וז"ל היללה – שהיה הודור פרוץ בגנבה וגזל וזהו שיש בנורו לשמור גורנו, וצ"ע איך שומר את גורנו וירי לא הירא שרות שהגיעה עד אלו ממש.

י' למה רואה שאינם מריגת האם פטורים ממעשר. כתב רש"י ברות (פרק ב' טז) וגם שלש – שכן תשכחו עשו עצמכם כאלו אתם שוכחים, וצ"ע שאם כן זה היה טבל, ונמצא שהיו מבשלים אותה, דרך לקט שכחה ופאה אמתים פטורים מחרומות ומעשרות, וא"כ איך אמר להם בועו עשו את עצמם, דא"כ או באמת זה כן חייב בתרומה ונמצא מבשלים בטבל.

כללי השתתפות

- כל השבוע נכונה. אפילו לשאלה אחת תוכה את השולח להיכנס להגדרה על 1000 ₪.
 - כל השבוע נכונה על כל שאלה, והנה זכות נוספת להשתתף בהגדרה, כך שלכל מי ששלח יותר תשובות לכל השאלות מגדיל את סכומי בהגדרה.
 - כל השבוע, בראש חודש תעברך הגדרה בין כל השולחים, והחכה ייבדקו התשובות, יתקבלו אך ורק תשובות מפורשות.
 - ניתן לשלוח כל שבוע את התשובות של אותו שבוע, או עד ראש חודש.
 - שימו לב לקבלת התשובות הינה אך ורק לקט משובים משובי החלכה 0775558617 או במייל meir.1000@gmail.com (לברורים ופרטים נוספים בטלפון 0573154010) נא לציין שם וטלפון על התשובות. במידה נא לציין בתולדות המכתב על כמה שאלות השיבו.
- אנו דורשים ומבקשים, השולחים תכנה י"ה, בפקס, ונמצא שהיו מבשלים אותה, דרך הפקס. כתב לא ברור לא יכנס להגדרה. –ש עדיפות לשלוח התשובות מוקדם במייל כי כך הייטיב בעודי לספר שיצא לאור בעתיד ב"ל.

תשובות על גיליון זה ניתן לשלוח עד ר"ח תמוז – ההגדרה על חודש אייר בשבוע הבא אי"ה

מכתבים למערכת

איך אפשר להוציא את השני בברכות הרי אין ערבות על מצות דרבנן א"כ איך מוציא את השני
 מה שהקשתם בשם אחרונים לשיטת הגל"ח ברכת מ"ח דעל מצוה דרבנן לא אמרין כל
 ישראל ערבים זה לזה, א"כ איך מבואר בגמ' ראש השנה כ"ט דברכות אחד מוציא את
 חבירו, הרי זה רק דרבנן.

הגאון המפורסם רבי שמאי קהת גראס שליט"א רומי' מחזיקי הדת
 נראה לתרץ בשתי אופנים, אחד: הדמקס דעל מצוה דרבנן ליכא ערבות כתב הגל"ח
 כיון שלא היה להם קצבה, א"כ יש לומר כיון שיש כבר ברכה דאורייתא כגון ברכת
 התורה דרואין כבר הקצבה א"כ יכולין לקבל ערבות על כל ברכת המצוות דרואין כבר
 הקצבה בברכות על התורה שהוא מן התורה או על ברכת המזון, השני' ע"פ שיטת
 המורח"ו בפרט"כ כי תבא על הפסוק לא שכתתי ופירש רש"י מהספרי מלברך והקשה הא
 ברכות דרבנן, ותירץ דנוסח הברכה הוא דרבנן, אבל עצה לברך הויא מן התורה, וא"כ
 כיון דעצם לברך הויא מן התורה שייך על זה: ערבות.

הגאון רבי משה פריד שליט"א ראש כולל מאור הלהטום ס. פאלא ברזיל
 הנה בשו"ת בית שלמה אורח"ח סי' ה' האריך לבאר דבררבנן אין דין ערבות, ומה שמצינו
 גם בברכות דרבנן דאע"פ שיצא מוציא, א"י משום דין ערבות אלא דהם אמרו והם
 אמרו, הם תיקנו הברכה והם תיקנו דמי שהוא בר חיובא אף אם יצא מוציא חבירו ידי
 חובתו.

האם יש איסור בישול עכו"ם כשעבדו הכנעני מבשל

מה ששאלתם האם יש איסור לאכול ממה שבישל עבד כנעני, והבאתם מחלוקת
 הפוסקים.

הב"ח יצחק נודי נ"י אור ישראל פתח תקוה
 מה שהבאתם שאלה מהנגיד חיאל מיכל הלוי טאובר שליט"א מהא דאמרין בגמ' עירובין
 מ"ג ע"ב ב"ב משיח שיכול לבוא בע"ש שאין טרח שהכל נעשים עבדים לישראל,
 והקשה הא"כ מותר לאכול מבישול עבדים, ותרצתם בכמה דרכים, נראה לתרץ
 בפשיטות דכוותה הגמ' שם שמתו שיבוא משיח כולם נעשים עבדים לישראל, אין
 הפשט שכינו את האוכל עבור ישראל אלא הביאור שאת שאר הצרכים שצרכים
 ישראל יכינו העכו"ם, ואז יתפנה זמן לישראל והם יכינו את מאכליהם.

הב"ח אברהם יהודה שרייבער נ"י ישיבת פתח תקוה
 הכאורה יש להביא ראיה דמותר לאכול מתבשיל עבד כנעני, מהא דאיתא בגמ' ב"מ
 פ"ד ע"ב ב' דאמרין דר' אליעזר בן ה' שמעון היה חולה וכו' ע"י באריות אותו ספנאי
 עיילו ליה שיתין עבדי ועבדי ליה שיתי מיני לפדי, ובגדרים ה"ג בר"ן ד"ה לפדי כתב דהוא
 שם התבשיל.

מדוע בזמננו כשורדים גשמים אין מברכים ברכת הטוב והמטיב

מה שהקשתם בשם הראשונים על הא דאיתא במשנה ברכות נ"ד ע"ב א' כשורד גשם מברך
 ברוך הטוב והמטיב, דיש להקשות מדוע בזמננו אין נוהגים לברך ברכה זו, ותרצתם.

הרה"ג יונה צבי רוטנברג שליט"א

נראה לתרץ ע"פ מה שכתב ברדשות חתם סופר ח"ב ע"פ ע"פ כי ידוע שהגשמים מתהווים
 בטבע מהבל פיהם של אנשי העולם, ואם דורבים נבלה לשה"ח ורכילות, מתהווים מזה
 גשמים מלוכלכים מזהמת קליפת עוונות ופשעים ההמה, והמאכלים מזה מטמאים
 אוכליהם ביתר שאת, ע"י שברדו הנפלאים, ומעתה י"ל דכיון שבזמננו נפרצה
 ביתר עזן ושל"ח ורכילות ונעשית כהתר ח"ו, א"כ יש לחוש שאין הגשמים לטובה
 אלא לעונש ח"ו, ולכן אין מברכים על הגשמים.

מדוע עבד שקיבל מכה על האוזן אינו יוצא לחירות הרי העבד תפוס בעצמו

מה שהקשתם בשם השע"ה המלך על הגמ' קדושין כ"ד ע"ב ב' הכהו לעבד כנגד אוזו ואינו
 שומע, אין עבד יוצא בהן לחירות, דיש להקשות לפי המבואר בגמ' שם דהמבעית את
 חבירו, פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים, א"כ לפי שיטת רש"י כבא מעצמ' צ"א שבכל
 חיוב לצאת ידי שמים, אי תפס לא מפקינן מיניה, ואם כן, כיון שהעבד תפוס בעצמו
 ייצא לחירות, שהרי אם תפס לא מפקינן מיניה, ותרצתם בכמה אופנים.

הרה"ג אברהם שאול וויס שליט"א כולל סאטמאר ירושלים
 הרה"ג יואל אברהם מושקוביץ שליט"א כולל סאטמאר ירושלים

נראה לציון דבד דוד קדושין כ"ד ע"ב ב' תירץ שאף בדיני שמים אינו חייב לשלם רק מה
 שהזיק, ולא יותר מה שהזיק, לפי הנ"ל אתי שפיר דכאן אינו העבד יוצא לחרות זה יותר
 ממה שהזיק לכן אינו יוצא.

מדוע לא חייבו להפסיק לשאול גשמים שלוש יום קודם פסח כדי שלא יתרטבו עולי הגליל
 מה שהקשתם על המשנה תענית ה' רבן גמליאל אומר בשבעה במרחשוון מתחילין
 בשאלות גשמים המישה עשר יום אחר החג כדי שיגיע אחרון שבארץ ישראל לנהר
 פרת, דיש להקשות ה"נ נפסיק מלשאול גשמים ט"ו יום לפני חג הפסח, כדי שלא יעכב
 בעד אלו שעולין לרגל, ותרצתם בארבע אופנים.

הנגיד הנכבד הרב יצחק משה צימרמן שליט"א לונדון, בעל מהדורת צימרמן תש"ע
 אפשר לומר שביום הכפורים מתפלל הכהן גדול תפלה קצרה יומא פרק ה' משנה א' בבית
 החיצון ובתוך התפלה אמר ולא יכנס לפניך תפילת עוברי דרכים פירוש מפני שהם
 מתפללים שלא ירדו גשמים, מימילא חוין שלהיפך איני מתפלל שלא פסקו הגשמים
 לעוברי דרכים ולא רוצים אנחנו בעצירת הברכה נכשיו שהתחיל.

הרב א. לוי שליט"א ישיבת יסודי התורה מלבוך אסטריי
 יש ליישב, כבר מבואר בראשונים שהתפילות נענות לפי מדת הכונה שיש לאדם
 המתפלל התפילה אבודרהם ועוד וא"כ בתחילת ימות הגשמים מתפללים "ותן טל ומטר"
 בתלהבות ובכונה ותפילה כזו עושה פרי ולכן חששו שלא ירטבו בחורתי העלי רגלים,
 משא"כ לפני פסח כבר מורגל התפילה בפי אינשי לא חששו שהך תפילה יפריע כ"כ
 לעולי רגלים, כיון שאינה נאמרת כ"כ בכונה אלא כהרגל בעלמא.

הרב אפרים זאב בלוח שליט"א אשדוד

נראה לתרץ שהתפילות שהתפללו בהתחלת העונה על הגשם הוא מעומק הלב ותפלה
 כזאת יכולה להשפיע על ירידת הגשם מיד, לכן התעכבו מלבקש, משא"כ בסוף החורף
 שאילת הגשמים אין כבר מעומק הלב אחרי שהאדמה כבר רותה במשך החורף ואין
 תפילה כזאת אינו מורו גשמים והעולים יוכלו לעלות ברנה בלי ששאלת גשמים
 תשפיע בפועל ממש, בני המו"מ ה' יעקב נ"י תירץ שתפילת כה"ג היתה שלא יכנסו
 תפילת עוברי דרכים לפניך ממילא בסוף החורף אין לבקש כאילו שיפסק משא"כ
 בהתחלת החורף כל זמן שלא התחילו לשאול על הגשם אפשר להנעם מלבקש.

הב"ח יצחק מאיר שנהב נ"י ישיבת סאטמאר

נראה לתרץ, דקודם הפסח שהדרכים כבר קשים וטבועים בבוץ וגשם, אין ענין שכבר
 לא ירד גשם דהרי גם ללא שירד יותר גשם יש כבר קושי בדרך, ולכן עדיף שימשיכו
 לבקש גשם עד מתי שאפשר, לעומת זאת לאחר סוכות שעדיין לא ירד גשמים ואין
 הדרכים קשים בבוץ ועדיין אין האנשים מיומנים דיו ללכת בבוץ ושלג לכן תיקנו שלא
 יזכירו עד שמגיעים לביתם.

אם שולח משלוח מנות בפורים לעבד כנעני האם קיים המצוה

מה שהבאתם בשם הפרי מגדים דחקר אם שולח משלוח מנות לעבדו הכנעני האם קיים
 מצוה משלוח מנות או דילמא לא קיים דעבד כנעני אינו בכלל רעהו ומסקי דיוצא.

הרה"ג שלמה זלמן חיים גולדברג שליט"א ר"מ בישיבת אוריתא ירושלים

נראה להעיר, דהיות ולא היו באותו חנם איך אפשר לתת להם משלוח מנות, ועוד הרי
 הדמיון כתב דטעמא דאסור לשחרר עבד כנעני שנאמר בהם לעולם בהם תעבדו היינו
 כדי שלא לתת להם מתנות חנם, א"כ משלוח מנות אסור לתת להם משום מתנות חנם.

האם ביו"ט נמי אמרין עשה יום טוב חול ואל תצטרך לבריות?

מה שחקרתם בהא דאיתא בגמ' שבת ק"ח, פסחים ק"ב א' עשה שבתך חול ואל תצטרך
 לבריות האם ביום טוב נמי נאמר או דילמא ביו"ט שיש מצות שמחה לא יעשנו חול,
 והבאתם דמדברי התוס' ב"ה ט"ז ב' משמע דאף ביום שייך הלכה דעשה יום טוב חול
 ואל תצטרך לבריות דקאמר שם בגמ', מאי כי חדות ה' היא מעוכם אר"י משום
 דארב"ש אמר להם הקב"ה לישראל לוו עלי וקדשו קדושת היום והאמינו בני ואני פורע,
 וכתב עלה בתוס' שם ד"ה לוו והא דאמר עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות היינו
 כשאין לו לפרוע, חוין דאף ביו"ט אמרין כן.

הרה"ג רבי שמשון בלומנטל שליט"א ר"מ בישיבת צאנז נתניה

נראה להעיר דאיתא בהמשך בגמ' שם תני רב תחליפא כל מונותי של אדם קעובים
 וכו' חוין מהוצאת שבתות והוצאות יו"ט ובתוס' שם וז"ל פרי"ו הכל נפקרא מקראי
 דלעיל מונותי דשבת כדאמר לוו עלי ואני פורע הרי שסבירא ליה לתוס' דמקור דבר
 זה שהוצאת שבת אינו בכלל הא דקעובים זה מהא דלוי עלי, הרי דסבירא ליה דקאי
 גם על שבת ולשיטתו הקשה מהא דעשה שבתך חול, אבל רש"י לא כתב שהמקור הוא
 מהא דלוי עלי ולשיטתו אולי דזה דווקא על יו"ט.

תגובות אפשר לשלוח עד ליום ג' בערב בלבד
להרב אשר אנשיל שורר שליט"א
 לפקס המערכת: 057-7961607 או למייל: leviber@gmail.com
 לברורים בכל ענייני המערכת, בטל: 057-3166560
 מי שמעוניין להצטרף לאלפי המנויים נא להתקשר למערכת

גליון זה נודב ע"י ידידינו
החפץ בעילום שמו ירושלים
 לרגל שמחת הולדת בנו נ"י במו"ט
 יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות
 ירוה נחת מכל יוצאי חלציו
 ויעליח בכל אשר יפנה

גליון זה נודב
לעילוי נשמת
הגאון הצדיק פוסק הדור
בעל המנחת יצחק זי"ע
 לרגל יומא דהילולא
 נלב"ע י"א סיון ת.נ.צ.ב.ה.
 הונצח ע"י נכדו

גליון זה נודב ע"י ידידינו
הגאון רבי בערל קרניאול שליט"א
 ר"מ בישיבת בעלזא טלזסטון
לעילוי נשמת אביו
הרב יצחק בן הרה"ג דוב בערל ז"ל
 נלב"ע ד' סיון תשס"ט ת.נ.צ.ב.ה.